

Motion till riksdagen

1986/87:Jo509

Kerstin Gellerman m. fl. (fp)

Kvalitetskravet på livsmedel

Vad händer egentligen med våra livsmedel? Hur påverkar den moderna djurhållningen deras kvalitet? Grisfabriker, djurstallar och hönsfarmer där djuren lever under helt andra betingelser än i det gamla bondesamhället ifrågasätts i dag i långt större utsträckning än tidigare.

Den debatt som förts så intensivt på senare tid har säkert gett en hel del kunskap till människorna och öppnat deras ögon för hur delar av det svenska jordbruket bedrivs. Risker för övertoner får dock inte skymma den oro som väckts och den risk för ett minskat förtroende för närings utöware. Människor har en uppfattning om hur djur skall ha det – verkligheten har visat att det är annorlunda.

3,5 miljoner människor bor i bara tre storstadsregioner. De flesta kommer inte i kontakt med ett levande lantbruk. De inhandlar maten i stora livsmedelskedjor. De vill ha bra mat till så lågt pris som möjligt. De vill ha färskmat. De befår att tillsatser används för att påverka hållbarhet till ett visst datum och frågar sig oroligt, hur påverkar detta mig?

Rapporter från forskare kan också få människor att ifrågasätta matkvalitet. En dag kvicksilver i fisk – sluta med gädda – en annan dag cancerogena ämnen när vi steker eller grillar. Fler drabbas av allergier och astma, till en del får livsmedel med okända konserveringsmedel skulden.

Vi har tillgång till färska grönsaker året runt. Frystekniken ger varor av bra kvalitet var vi än bor. Livsmedelskontrollen bevakar att tillåtna ämnen inte används antingen det gäller det inhemska producerade eller det importerade. Det är viktigt att förtroende finns för den kontroll som utövas och att kontrollen av bekämpningsmedel i alla grönsaker är strikt.

Sambandet mellan livsmedelskvaliteten och den moderna djurhållningen ställs alltmer under debatt. Den höga sjukdomsfrekvensen hos kalvar, grisar och fjäderfä har lett till en kraftig ökning av användningen av antibiotika, särskilt i stora besättningar.

Kritiken mot generell blandning av antibiotika i fodret leder till ändring i lagen med förbud fr. o. m. den 1 januari 1986.

Det är bra. Fortfarande används stora kvantiteter antibiotika och kan också av djurägarna blandas in i fodret för att ges åt alla i en besättning. Självklart vilar det ett stort ansvar på bönderna själva så att denna möjlighet inte missbrukas. En ökad användning av antibiotika är tecken på missförhållanden som inte skall medicineras bort. Det är förändringar i djurmiljön som behövs.

Det finns klara indikationer på att miljön orsakar onödigt lidande hos

djuren. Som exempel kan nämnas det stora antalet juverinflammationer, problem med klövlidanden. Båda exemplen är lidanden orsakade av miljön. Kalvar och ungdjur från egen besättning uppvisar som regel låg sjuklighet. I modern intensiv köttdjursuppfödning baserad på inköp av ungdjur från olika håll kan sjukligheten överskrida 75 %.

Det finns ett stort behov av utbildning för att öka kunskapen om de betingelser som djuren bör leva under. Redan 1976 väckte Biologsamfundet hos Nordiska rådet ett förslag om en utredning hur modern etologi kan påverka djurhållningen. Etologi är läran om hur djuren fungerar i sin naturliga miljö. Sedan 1983 finns en grundkurs om etologi i utbildningen för agronomer och veterinärer. I ungdomsskolan bör ingå flera besök på vanliga jordbruk och på djurfabriker. Om detta kombineras med rejäl undervisning skapas förhoppningsvis en opinion bland unga människor för driftformer som är bättre anpassade till djurens verkliga behov och levnadskrav.

Djurskyddslagen är nu föremål för översyn. Den behöver ses över av många skäl. I lagen fastslås att ny teknik inom djurhållningen skall förprövas ur djurskyddssynpunkt. Enligt vad som framkom vid veterinärmötet hösten 1985 har *skall* i praktiken bytts ut mot *bör*. De lägre kraven är en farlig utveckling för djurhållningen.

Om allvarlig vanvård av djur föreligger är djurskyddslagen i vissa hänseenden bristfällig. Genom skenöverlåtelse av äganderätt till djur kan vanvård fortgå och djuret utsätts för fortsatt lidande. Lagen ger ej stöd för att effektuera förbudsbeslut mot annan än den som står som ägare. Om man i sådana fall inte kan få någon ändring undergrävs respekten för fattade beslut och för lagstiftningen. Lagstiftningen måste ses över så att man kan ingripa mot den som vid handhavandet av djur allvarligt vanvårdar dessa utan att stå som ägare till djuren.

Samhället måste reagera så att djurägare och konsumenter icke får den uppfattningen att den som behandlar djuren mindre väl och löser problem med mediciner erhåller bättre ekonomi genom djurhållning.

Slakterier, mejerier och livdjurförmedlingar bör skärpa kraven på levererade djur och produkter. Bönderna måste få klara signaler att en god djurhälsa och därmed god livsmedelskvalitet premieras genom att prisavdrag genomförs på produkter som har någon form av anmärkning. Konsumenter måste genom märkning i butiken klart och tydligt få veta vilka livsmedel som kommer från helt friska djur och från djur som haft någon anmärkning vid slakt. Beträffande ägg kan motsvarande information innehålla uppgift på i vilket uppfödningssystem hönsen hållits.

Det är viktigt att intensifiera forskningen för att undvika skador på djur som påverkar köttets kvalitet. Det är angeläget att kvaliteten blir direkt avgörande för ersättningen till producenterna. Så måste det även bli för mjölken. Om priset baseras på celltal kan den uppfödare premieras som har färre juverinflammationer.

Konsumenterna upplever att maten blivit sämre under de senaste tio åren. En undersökning som SIFO gjorde för socialstyrelsens räkning i maj 1985 visade att färskhet värderades högst när det gäller livsmedel. Men även näringsvärde och råvaruinnehåll kom högt på listan. Det är paradoxalt att vi slappar bort bra kött utomlands till ett lågt pris samtidigt som vi producerar

korv med undermåligt innehåll. Överskottskött reas i djupfryst skick trots att konsumenten vill ha färsk vara.

Mot. 1986/87

Jo509

Gemensamt har det under de senaste årtiondena planerats för en ökad produktion med mer tanke på kvantitet än på kvalitet. Våren 1986 fattade riksdagen beslut om att avsätta medel till forskning för att förbättra livsmedelskvaliteten och minska användningen av kemikalier. Vi behöver t. ex. nya kunskaper om hur vi genom växtförädling kan få bort olämpliga produkter i maten. I dag dominerar debatten av tillsatserna av främmande ämnen i våra livsmedel, medan frågan om nya ämnen som bildas vid grillning och stekning ännu inte fått samma framträdande roll. Det kan bli morgondagens ödesdebatt. Vi behöver också få veta hur vi skall definiera mörhet och saftighet i kött för att kunna kvalitetsbestämma råvaror.

Till bilden hör att kunskapen om våra livsmedel är dålig. Åtta av tio 30-åringar vet inte hur man tillagar högrev. Unga hushåll köper nästan aldrig stekar – därför att de inte kan tillaga sås. En stor del av deras potatiskonsumtion utgörs av mos tillverkat av pulver och av olika slags chips. Kraven på bättre livsmedel skulle skärpas om konsumenterna ägde större kunskaper. Därför är det angeläget att vi slår vakt om hemkunskapsundervisningen i skolan.

Matens väg från producent till konsument är lång. Detta har några djuruppfödare funnit och etablerat en s. k. gårdsbutik. Där de finns är tillströmningen av kunder god. De stora kedjorna möter detta behov med fler manuella kött-ostdiskar men fortfarande har många konsumenter inget fritt val mellan storbutik och den lilla närbutiken. Hinder som stränga krav vid etableringstillstånd får inte omöjliggöra uppkomsten av nya s. k. köttbodars/gårdsbutiker.

Hemställen

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om antibiotika i djurfoder,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ny teknik i djurhållningen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ansvarig vid vanvård av djur,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av märkning och kvalitetskrav på livsmedel,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av hemkunskapsundervisning i grundskolan,¹]

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om etablering av s. k. gårdsbutiker.

Mot. 1986/87
Jo509

Stockholm den 21 januari 1987

Kerstin Gellerman (fp)

Lars Ernestam (fp)

Leif Olsson (fp)

Bengt Rosén (fp)